

Osmanlı Bankası Müzesinde Söyleşi Dizisi...

Popüler Müzik ve Gündelik Hayatımız Naim Dilmener

Popüler müzik gündelik hayatımızı derin bir şekilde etkiler. Popüler müziği dinlerken şarkıların söz ettiklerinden etkilenir, bilerek ya da bilmeyerek ona uygun biçimde davranmaya, giyinmeye, konuşmaya başlarız. Öte yandan, bizim bakış açımız ya da sevdiğimiz, sevmediklerimiz de popüler müziği etkiler. Sonuçta söz yazarları ve besteciler aramızdan çıkar ve bizzat bizim konuştuklarımızdan, düşündüklerimizden aldıkları simgeleri, metaforları şarkı içine monte ederler. Bir tür çember gibidir bu; bir yandan biz şarkılara bakıp değişiriz ama bir yandan biz de şarkıları etkileriz.

Bu şarkıları dinlediğimiz atmosfer de çok önemlidir. Ülkenin içinden geçtiği politik, ekonomik durum da ne dinleyeceğimizi belirler. Örneğin 12 Eylül'de Müslüm Gürses ya da diğer arabesk şarkıcıları dinledik; bunun nedeni sadece o aralar hep bu şarkıların mı yapılmasıydı? Hayır: Belirleyici olan bizim talebimizdi, yani biz sıklıkla bu şarkıları dinlemek istedik ve piyasa da bu talebimize cevap verdi. Bir yandan Orhan Gencebay'lar, Şükran Ay'lar durdu, ama bir yandan da çok kötü arabeskçiler, fanteziciler, piyanist şantörler eklendi ve onları dinlemeye başladık. 12 Eylül bir biçimde bütün hayatları savurdu, bu nedenle kimsenin keyfi yerinde değildi ve kimse de pop şarkılar dinlemek istemedi; arabesk müziği talep etti. Ama sonra Özallı yıllar geldi, apansız hepimiz "Ne kadar zenginmişiz!" dedik; ithal tabaklarda, ithal peynirleri yemeye başladık ve ondan sonra da elbette ki bu keyifli günlere eşlik etmesi gereken müzik artık Müslüm Gürses, Orhan Gencebay değildi. Bu sefer daha hafif bir şeyler istedik; Yonca Evcimik, Serdar Ortaç, Mustafa Sandal ve diğerleri geldi.

Yıllarca "pop" deyip geçtik, ciddiye almadık, aslında belki de haklıydık, fakat bir de baktık ki bu pop müzik dipten gelerek bütün yaşamımızı etkilemiş. İlgiliyse zaten dinliyoruz ve bu müziğin önemli olduğunu da biliyoruz, fakat hiç ilgilenmiyorsak ve ciddiye almıyorsak bile bir etkilenme söz konusu oluyor. Diyelim ki evde Mozart dinliyorsunuz. "Ajda Pekkan mı, kim dinler ki onu!" diyorsunuz, fakat dolmuşa, vapura binliyorsunuz, pazara giriyorsunuz, markete giriyorsunuz, fonda bir Ajda Pekkan ya da Hande Yener var ve diyelim ki on yıl sonra o günlerden bir şey hatırlıyorsunuz, "Evet, Hande Yener çalışıyordu, 'Sen yoluna, ben yoluma' diyordu ve ben o gün terk edilmişim" diyorsunuz. Bir ayrılığın, bir aşkın, herhangi bir gündelik davranış biçiminin bile fon müziği, pop müziktir. Migros'ta ya da Kanyon'da Mozart çalabilir elbette, fakat ne yazık ki bu tür müzikler bu kadar kafalara yerleşmez, bu kadar çentik bırakmaz; daha sonra hatıralar sökün ettiğinde, pop müzik çok daha kolay geri gelebilir, çok daha kolay çağırılabilir ve bu nedenle pop müzik önemlidir.

1980 ve 1990'larda, Murat Belge popüler müziğin, popüler kültürün önemli olduğuna, popüler müziğin, popüler kültürün üzerinden farklı bir tarih okunabileceğine ilk değinen isimdi ve neyse ki 2000'lerle birlikte bunu söyleyen başkaları da oldu. Şimdi artık pop müzik ve popüler kültürü o kadar da küçümsemiyoruz.

Bu ülke çok fazla şey gördü. En büyük değişimi ya da en büyük tokadı birey olarak da toplum olarak da 12 Eylül'de yedik, fakat toparlandık. Evet, kredi kartlarımızın taksitlerinden dolayı üç-dört yıl borçluyuz, onları bir şekilde ödemeyi düşünüyoruz. Belki ödeyebileceğiz belki ödeyemeyeceğiz. Evet, biz değilssek de çevremizin büyük bir kısmı yokluk içinde. Evet, çocukları olanlar bir türlü, olmayanlar bir türlü; çocuğu olanlar her gün panik halinde uyuşturucu belasına saplanıp saplanmayacağını düşünüyorlar vesaire. Ama yine de 12 Eylül'deki gibi değiliz. 12 Eylül ciddi bir baskıydı ve her an gökten kafamıza bir şey düşecek sanıyorduk. Her an bir şey düşebilirdi, her an biz gidebilirdik; böyle bir telaş, böyle bir korku içinden bugünlere geldik.

1961 'in Aralık ayında ilk Türkçe taş plağın yayınlanmasıyla pop müzik start aldı. 1950'lerde birtakım ön çalışmalar vardı; bunların en önemlisi de 1955'te Deniz Harp Okulu'ndan Erkut Taşkın, Durul Gence gibi askeri öğrencilerin kurduğu bir orkestraydı. Asker olmaları itibarıyla dışarıda çalışmaları yasak olduğundan, bu gençler "Soner Soyata ve Arkadaşları" gibi bir takma isim kullandılar. O zamana kadar kimsenin aklına bir orkestra kurmak gelmemiş. Yine bu çerçevede Erkin Koray'ın özellikle Galatasaray Lisesi ve diğer liselerde verdiği tek tük konserler önemlidir. Bu orkestra sonrası Erkin Koray da kendine bir grup oluşturup konserler vermeye başladı ve bu konserlerde neredeyse seyirci rekoru kırılıyordu.

1960 darbesinin özelliklerinden biri, Batılı olan her şeyi sistemli bir biçimde desteklemesiydi. CHP'nin 1940'lı yılların ortasında, özellikle TRT ya da radyolar üzerinde kurduğu bir tahakküm vardı; örneğin o dönemde türkülerimizin ve Türk müziğinin mümkün olduğunca, elden geldiğince çalınmaması istenirdi, daha çok Batılı müzikler çalınmalıydı. 1960 darbesi Batılı olan her şeyi desteklediği gibi Türkçe popu da destekledi; bunun mantığı, türkü dinlememiz gerektiği yerde Batı müziği dinlememizdi, çünkü biz Batılıydık, Batıda saf tutmalıydık. 1960 darbesinin tavrı bu olunca pop müzik desteklendi, pop müzik desteklenince de ilk plağın, ilk şarkının arkası çok rahat geldi, diğer şarkılar, diğer plaklar yapıldı, diğer şarkıcılar çıktı. Bu müziği yapabilecek kadroların henüz yetişmemiş olması sorunu da şöyle halledildi: Memleketin anlı şanlı bir caz geçmişi vardı, Türk cazı özellikle 1950'lerde en yüksek noktasındaydı ve Türk cazı kadroları kendilerini, Türk popuna hediye etti ya da sundu.

İlk plağı yapan İlham Gencer önemli bir cazcıydı, arkasından Ayperi, Gönül Turgut, Şevket Uğurluel ve diğerleri cazdan popa kaydılar. Popa kayarken bunun geçici bir heves, geçici bir moda olacağını düşünmek istemişler ya da ummuşlardı, yani "Şu üç kuruşluk müziği biz bugün yarın yapalım, birkaç kuruş para kazanalım da nasıl olsa pop gider, caz kalır, biz yarın öbür gün tekrar caza döneriz" diye düşünmüşlerdi, ama asla caza dönemediler. Pop her yere tırmandı ve sonuçta bütün o emaneten popa geçmiş kadrolar, popta kalıp pop yapmaya devam ettiler, yeni kadroları da yetiştirdiler.

Caz hakim müzik durumundayken, yaşam biçimi, eğlence biçimi belliydi. Caz dediğimiz, karanlık birtakım kulüplerde yapılan bir müzikken, apansız herkes kendisini sokağa attı, yazlık sinemalarda, açık alanlarda yapılan konserlerde bir patlama yaşandı. Caddebostan Budak Sineması konserleriyle ünlenmeye başladı.

Açık alanda birbirimizi görerek, mümkünse daha sosyalleşerek yaşamayı öğrendik ve birdenbire kendimizi bu müziğe kaptırınca, elbette böyle bir yaşam tarzı kendiliğinden nasıl giyineceğimizi, nasıl davranacağımızı da getirdi. Örneğin ilk yapılan şey, uzun saç modasına uymak oldu; saçlar ansızın uzadı. Yaşı tutanlar bilir, "Ben saçımı uzatayım" demek o kadar da kolay bir şey değildi. Saçınızı uzatırken dayak yemeyi, küfür yemeyi, hatta arkanızdan "Erkek misin, kız mısın!" gibi sözleri duymayı kabul etmeniz gerekirdi. Bir şeyi, moda olsa bile erken yapmak birtakım tepkileri de göğüslemeyi gerektiriyor. Dolayısıyla pop müziğin getirdiği hayat tarzı kolaylıkla değil adım adım yerleşti. O şarkıları söyleyen insanlar gibi giyinmeye, davranmaya ve aynı şekilde konuşmaya başladık; saçlar uzun oldu, kadife pantolonlar, blucinler geldi. O dönemde hangi mağazaya girseniz sadece kumaş pantolon vardı, başka bir pantolon, başka bir kumaş bilmezsiniz; dolayısıyla pop müzik starları başka türlü bir moda sunduklarında, ister istemez çark da hızla dönmeye başladı, örneğin kumaş pantolon diken atölyeciler artık blucin, kadife pantolon dikmeye başladı.

Özetle, 1960'lı yıllardaki pop patlaması hepimizin gündelik hayatı üzerinde ciddi bir etki yaptı; apansız kılığımız kıyafetimiz değişti, kendimize ve etrafımızdakilere apansız başka türlü bakar olduk. Daha sonra zamanla bunların üstüne daha başka şeyler eklendi ve geldik 2000'lere. Artık bu ve buna benzer bir sürü şeyi yadırgamıyoruz. 1960'lı yıllarda kırmızı Puma giyecek bir erkeği linç edebilirlerdi; bugün ise kırmızı Puma giyen bir erkek o kadar sıradan ki, bakmak aklımıza bile gelmiyor, dikkatimizi çekmiyor. Bir erkeği ayağındaki bir ayakkabıyla, bir kadını üstündeki göbük deliği görünen Madonna tişörtüyle yargılama standardı kendiliğinden kayboldu; fakat kolay gelinmedi bu yıllara. 1960'larda pop müziğin başlamasıyla beraber böyle bir standart farklılaştırması da başladı.

1960 ihtilali ya da darbesinin bu tür müziği destekleyen koşulları kendiliğinden oluşturduğunu söylemiştik. Batılı olan her şey desteklendiği gibi bu müzik de desteklendi. Ahmet Sezgin, Nezahat Bayram artık radyolarda daha az yer alsın, Erol Büyükburç, Ajda Pekkan çıksın daha çok söylesin gibi bir tavırdan dolayı basın da bu işin peşine anında düştü. Şimdi Doğan Grubu ya da Aydın Doğan'ınken o zaman Simavi ailesinde olan ve bugün olduğu gibi o zamanın da en büyük gazetesi *Hürriyet* bu yeni gelen müziği çok önemsemi, derhal destek verdi ve "Madem gidiş o yönde, bu müziği kullanmalıyım. Bir yandan destek vermeliyim, bir yandan da o müziğin katkısıyla ben de tiraj almalıyım" dedi ve Altın Mikrofon Şarkı Yarışması'nı düzenledi. Bu yarışmayla birlikte çok daha fazla insan çıkar oldu; şarkıcılarımızın, orkestralarımızın sayısı beşken, ilk yarışmayla beraber yirmiye, sonraki senelerde yüze, beş yüze katladı, bine katladı. Çünkü yarışmayı *Hürriyet* gazetesi yapıyordu, önemli bir gazeteydi, birinci olmasanız bile en azından yarışıyor olduğunuz o gazetede ilan ediliyordu ve ünleniyordunuz. Ayrıca henüz taş plaktan 45'liğe geçiliyordu ve *Hürriyet* gazetesi aynı zamanda sadece birincinin, ikincinin ya da üçüncünün değil, bütün finale kalanların 45'liğini basıyordu. O zamanlar plaklı şarkıcı/plaksız şarkıcı gibi bir kavram vardı; tastamam günümüzün klipli şarkıcı/klipsiz şarkıcısına denk geliyordu bu. Eğer plağınız varsa daha çok gazinodan teklif alıyordunuz, daha çok çalışıyordunuz. *Hürriyet* gazetesi bu imkânı herkese sunuyordu; birdenbire bir plağınız oluyordu ve örneğin Kervansaray gibi en önemli müzikholden teklif alıyordunuz. Böyle olunca herkes bu yarışmaya katılmaya başladı ve apansızın müzik piyasamızı şenlendirdi. Bugün hepimizin çok önemli olduklarına kesinlikle katıldığımız Moğollar, Cem Karaca, Siluetler, Mavi Işıklar işte bu Altın Mikrofon yarışmasıyla gündeme geldi.

Bu yarışmayla beraber pop müziğimiz dolayısıyla biz de epey yol aldık. Yarışmada önce katılan yüzlerce aday müzisyenlerden oluşan bir ön jüri eliyordu ve sekiz kişi, on kişi, altı kişi halkın onayına sunuluyordu; bütün Anadolu geziliyordu. Bu müzik İstanbul için bile yeniyen iki-üç yıl içinde bizatihi Antep'e, Adana'ya gider oldu ve insanlar bu pop denilen müziği bizzat kendileri gelip sahnede seyrederek dinler oldular. Kabul edelim ki bir şeyi görmek başka, okumak ya da duymak başkadır. Aynı şey burada da oldu; parlak kıyafetler giymiş, uzun saçlı Mavi Işıkları gören Antep'linlerin, Adanalıların gelecek üzerine kurdukları hayaller ve tasavvurlar mutlaka değişmiş olmalı.

Hürriyet'in Altın Mikrofon'uyla birlikte gündelik yaşamlarımızda başlayan değişiklik, başka bir darbeye kadar sürdü. 1960'lar bitmek üzereyken yine ortam sertleşmişti. 1960 darbesi sadece Demokrat Parti'ye karşı yapıldı, 1970 darbesi ise doğrudan doğruya sosyalistleri hedef almıştı. Birtakım terör olayları vardı, ama kabul edelim ki ordu da bizi yönetmeye çok hevesliydi. Bu darbe de bizi bambaşka bir şekilde etkilemeye başladı, bambaşka türlü yaşar olduk. 12 Eylül'deki kadar olmasa bile bir sürü insan içeri tıkıldı, bir sürü evde neredeyse cenaze varmış gibi yaşanmaya başlandı. Bu durumda keyifler yerinde değildi ve pop müziğin dinlenmesi istenmez oldu. Fakat 12 Eylül'den farklı olarak 1970 darbesini takip eden bir-iki yıl içinde yepyeni bir umutla karşılaştı Türkiye. Karaoğlan Ecevit, mavi gömlek-beyaz güvercin Ecevit büyük bir umut oldu; çünkü çok farklı bir insandı; dürüsttü, daha evvel gördüğümüz politikacı tiplerine benzemiyordu ve bu umut o kadar çabuk yayıldı ki, dağa taş "umudumuz Ecevit" yazıları yazılmaya başlandı. Ecevit'in umut olmasıyla beraber, gündelik hayatımızda talep ettiğimiz müziğin niteliği de değişti. Madem artık "umudumuz Ecevit" diyorduk, o zaman bu umudu barındıran şarkılar ve şarkıcılar istiyorduk. Talep etmeye başladık, o anda bu talebi karşılayacak firmalar her zaman vardı, eğer "umudumuz Ecevit" sloganını duymak istediyseniz, böyle şarkılar aradıysanız, bu şarkılar da bir çırpıda yapıldı. Önce Sev Kardeşim'le, Hayat Bayram Olsa'yla Şenay çıktı. 12 Mart iktidarı da "Kardeşi kardeşe kırdırtılar, düşman yaptılar" diyordu; asılanlar da kardeşimizdi, içeriye tıkılanlar da ama niyeyse "kardeşi kardeşe kırdırtmak" denirken belli bir kısmı kardeş kabul edip, bir kısmı sürekli dışarıda tutarlardı. Kardeşi kardeşe kırdırtmanın karşılığı da Sev Kardeşim oldu. Bir barış çağrısına ihtiyacı vardı toplumun ve Şenay'ın çağrısını canı gönülden bağrımıza bastık. Arkasından Yılmaz Güney filmleri geldi. Yılmaz Güney'i 1960'lardan herkes bilirdi, severdi de, ama kabul edelim 1960'larda yaptığı filmlerin büyük bir kısmı da - onun kusuru değildi, zaten çoğunu da o yönetmemişti- beş para etmez filmlerdi. 1970'lerle birlikte Yılmaz Güney'in filmleri tarz değiştirmeye başladı. Yılmaz Güney elbette hep sağlam bir insan oldu, fakat 1960'larda yapabileceği filmleri kimseye seyretilmeyeceğini düşünüyordu. "Umudumuz Ecevit"le birlikte filmleri değişti; önce Umut'u yaptı, sonra Arkadaş'la herkesi çarptı. Arkadaş önemli bir gösterge, önemli bir film, çünkü Şenay'ın o naif çıkışından sonra, Melike Demirağ, Arkadaş'ıyla politik tavrını aldı, safını seçti.

"Umudumuz Ecevit"le birlikte bir gelişme oldu ve grev ve lokavt kanunları, sendika hareketi engellenen, hatta yasaklanan hareketlerken büyük bir serbestlik kazandı ve ardından İsmail Cem TRT'ye getirildi. TRT gibi en beylik, en tutucu yer, birdenbire İsmail Cem'in gelişimiyle birlikte müthiş demokrat, müthiş Avrupalı bir yapıya büründü. Asla seyredebileceğimiz şeyleri seyrederek olduk. Pop müziğe bağlarsak sözü, apansız şöyle bir talep oluştu: Grev alanlarında, sendika toplantılarında, kongrelerde insanlar pop müzikle çağrılmaya başlandı, bu müzik orada da çalınır ve söylenir oldu. Pop müzik eşliğinde halay çekildi, pop müzik eşliğinde grevin bitişi, gelen zamların kabulü kutlanıyordu. Dolayısıyla 1970'lerle beraber pop müzik yeni bir turanışa geçti, çünkü Ecevit gündelik yaşamımızı rahatlatmış, gevşetti, hepimize huzur ve umut getirdi. Gelecekle ilgili umutlar sağlam ve inandırıcı olunca, önünüzdeki üç beş senenin nasıl olacağına ilişkin telaşa kapılmayınca elbette huzurluydu insanlar. Ta ki yeni bir darbeye kadar...

Ecevitli günler 12 Eylül darbesine kadar geldi, pop müzik de beraber ilerledi, o noktada durdu. 12 Eylül en başta "Umudumuz Ecevit"i içeriye taktı, arkasından zavallı diğerlerini. Artık mutsuz insanlar vardı; kendisi, kardeşi, annesi, babası, amcası, dayısı ya da mahalleden arkadaşları içinde olan insanlar vardı; gündelik hayatın daralmasından dolayı da çok mutsuz ve sıkıntılıydı herkes. 12 Eylül'ün 1960 ve 1970 darbesinden çok önemli bir farkı vardı. 12 Mart gibi o da ağırlıklı olarak sosyalistlere karşı yapıldı, fakat tuhaf bir şekilde 12 Eylülcüler gündelik hayatın kendisine de düşmandılar. Mutlu insan görmek istemiyorlardı, mutluluk batıyordu onlara. Bir kere gündelik hayatımız zaten uzun sürmüş sokağa çıkma yasakları yüzünden kilitlenmekteydi. Saat 12'de evde olmak zorundaydınız, 12'de oturduğunuz evin kapısından girmeliydiniz, yoksa tutuklanıyordunuz. Böyle yasağın olduğu bir şehirde ya da ülkede gündelik yaşam yürüyemez; her şeyi buna göre kurmak, biriyle sözleşirken, bir plan program yaparken, eğlenmeye giderken, bütün bu hesap kitabı yapmak zorundasınızdır. 12 Eylül'le beraber, hapiste olmayanların da gündelik yaşamları hapisteydi. Dolayısıyla talep ettiğimiz müzik elbette ki eğlenceli ve keyifli bir müzik değildi artık; bu sıkıntıya eşlik edecek bir müzikti ve bu kez daha kadercisi, daha bizi anlayabilecek ya da dinlerken kendimize ve etrafımıza dert yanacağımız, dizlerimize vura vura ağlayacağımız bir müziği çağırдық; bu müzik de arabesk oldu. Arabesk gerçekte kötü bir müzik değil, iyi bir müziktir. 1960'lı yılların ortasında Suat Sayın öncülüğünde başladı, sonra çok çabuk olarak Orhan Gencebay, Şükran Ay'lar bu dalgaya katıldı ve altyapı anlamında da, müzikal anlamda da, üst yapı, yani sözler ve vokal anlamında da iyi bir müzik yapıldı. Arabesk aslında "kötü yola" 12 Eylül'le birlikte düştü. O zamandan beri de biz arabeske "kötü" diyoruz ya da kötü olduğunu düşünüyoruz. Birdenbire çok fazla talep olunca, firmalar bir çırpıda bu talebi karşılamaya kalkıştı ve çok fazla üretim olmaya başladı. Şarkılar belki bir çırpıda yazıldı, akşam yazılıp sabah kayda girildi. Bugün adını bile bilmediğimiz epey insan çıktı, biz onları aldık, dinledik, ağladık.

12 Eylül'den hafif çıkılmaya başlandığında da, yani bir yandan gelecekle ilgili seçim ihtimallerinden söz edildiğinde hafif bir rahavet geldi ve biz tekrar kendimizi eğlenceye vurduk. Tuhaf tuhaf yerlere gidiyorduk; bir adam aynı ritimlerle, aynı altyapılarla, sürekli

"Bilmem ne bey ve kıymetli eşleri, hoş geldiniz efendim" diyordu. Öyle bir müziğe daldık ki, daha sonra tıpkı o müzik gibi yaşayacak bir aile geldi başımıza. Özal ve eşi bütün piyanist şantörleri dükkân dükkân gezdiler, onlarla eğlendiler ve öyle eğlenmemiz gerektirdiğine bizi de inandırdılar. Eğlendik de! Bir yandan da günümüzün şiddetli saplantısı "kaydedilme" ve "görülme"nin ilk işaretleriydi bunlar; öyle bir yere geldik ki artık hepimizin arkasına bir kamera konmadan rahat edemiyoruz. Artık istiyoruz ki her saniye görülelim. Arkamızda bir kamera olsun, bizi göstere, sürekli kendimizi seyredelim, belki üç beş saat sonra da değişelim, bu sefer biz onu çekmeye başlayalım, o kendini görsün. (Bütün bu kötü gidişatın tek bir iyi yanı var. 1990'lara geldiğimizde de konuşacağımız tüketim çılgınlığı tavana vurdu ve çok kolay tüketiyoruz artık; bir yüzü üç gün, dört gün, beş gün görüyoruz, ezberliyoruz gerçekten, sonra bir başkası geliyor, diğerini unutuyoruz, yenisini ezberliyoruz. Üç gün evvel kıyamet koparmış adam ya da kadını bir çırpıda unutuyoruz, çünkü tüketmiş oluyoruz, yarın kimin meşhur olacağını bilmiyoruz. Akşam buradan dağılıp eve gittiğimizde, hangi seyirci daha çok saçmalarsa, hangi seyirci daha çok şov yaparsa onu öğreniyor olacağız.)

Görülebilme olgusu ilk ucunu, 12 Eylül'le, Özal iktidarıyla beraber verdi. Özal iktidarı o güne kadar asla görmediğimiz bir başbakan ve eşi kimliğiyle çıktı karşımıza. Rahşan Ecevit, Nazmiye Demirel çok fevri, şov yapan insanlar değillerdi. Basının karşısına çıktılar, ama ihtiyaç olduğunda. Semra Özal ise her dakika, her saniye ortadaydı ve bunu çok istiyordu. Diğerleri için de bir prototip oldu ve buradan 2000'lere atladık.

Özal iktidarıyla beraber başka türlü yaşamaya başladık. Bu konuda bir mihenk taşı, Türk Parasını Koruma Kanunu'yla ilgili yasanın yumuşatılmasıydı. Böyle bir kanun hâlâ var, ama yanılmıyorsam Maliye Bakanı Vural Arıkan 1984-1985'te gelene kadar Türk Parasını Koruma Kanunu'nun bazı maddelerine göre ithalat büyük çapta yasaktı. Kazaklar, blucinler rahatlıkla gelemezdi. Vural Arıkan'ın da içinde olduğu kabinenin Türk Parasını Koruma Kanunu'nu esnetmesiyle, birdenbire memleketi ithal mallar girmeye başladı.

Sirkeci'de ansızın ithal malları mağazaları türedi. Daha önce öyle bir dükkân biçimi yoktu. Bu dükkânlarda ise her şey oluyordu; ithal kazak da vardı, bardak çanak da, krem de, ruj da... Üst başlıkları "ithal"di, her şey dışardan geliyordu.

Özal cumhurbaşkanı oldu, onun yerine gelenler de aynı sistemi devam ettirdiler. Özal zamanında da, daha sonra yürüyen sistemde de, talep edilen müzik hep daha hafif bir müzikti, üzerine kafa yordığımız şeyden kopmak istemiyorduk. Nasıl zengin olacağımıza, nasıl köşeyi döneceğimize yoruyorduk zihnimizi. Bu "yüce" düşüncelerden bizi kopartmayacak, kenardan köşeden çalıp duracak bir fon müziği istedik, bu da pop müzik oldu ve 1990'larla beraber Aşkın Nur Yengi, Yonca Evcimik, Hakan Peker gibi ilk öncülerin arkasından kolay bir şekilde Mustafa Sandal, Serdar Ortaç ve Tarkan'la yollarımız kesişti. 1990'larla beraber bu yeni gelen müzik, bize farklı bir hayat sundu. Artık "takmıyor" olduk. Yarının ne getireceğinin takmayacaktık, olup biteni takmayacaktık, nasıl yönetiliyor olduğumuzu takmayacaktık. Ciddi ve sistemli bir sistemli biçimde geldiğine emin olduğum bu düşünce biçimini, çok az bir zamanda toplumda hakim kıldılar. Bugün % 99'umuz yarınla ilgili hiçbir plan yapmıyoruz, bugüne bakıyoruz. Bugün ne yiyeceğiz, ne içeceğiz, nereye gideceğiz, ne yapacağız? Bugün marketten tereyağı ve ekmeği, gazeteyi bile dört taksitle getirebilmişsek kâr biliyoruz. Fakat o dakika yediğimiz ekmeğin tükendi, o dakika okuduğumuz gazete tükendi, üç gün içinde kullanacağımız konserve tükendi, oysa biz bunu daha dört ay içinde ödememiş olacağız, arkasından on iki, yirmi dört ya da otuz altı ayda ödeyemediğimiz bir DVD player'ımız var. Onun yanında aldığımız ses sistemimiz, sinema sistemimiz, fon paketimiz var. Nasıl ödeyeceğiz bunları?

Genel olarak yarınla ilgilenmiyoruz. Ama "Prozac" alarak, kafaları çekerek, dışarıdan -kimyasal ya da değil- destekler alarak nereye kadar gidebiliriz? Gerçekten bilmiyoruz, çünkü artık elbirliğiyle yarınla ilgilenmiyoruz. Elbette ki çok duyarlıyız, elbette ki içimiz sevgi saygı dolu, çocuklarımızı kolluyoruz, başkalarının çocuklarını kolluyoruz, yaşlılarımızı kolluyoruz ama diyelim ki komşuya, yaşlıya, çocuklara yardım etmek otomatik bir davranış biçimiyken şimdi sadece "yapmam gerekir galiba" diye düşünüp yapmaya karar veriyoruz. Düşünmenin saati önemli değil; ister iki dakika, isterse üç dakika olsun, ama düşünmüyoruz, düşündükten sonra yapıyoruz; otomatik bir davranış biçimi olarak değil.

Böyle olunca, dinlediğimiz müzik de duruma uygun bir müzik oldu. Bu müzik sürüp gitmekteyken Hande Yener'den, Erol Köse'den ayrılıp ayrılmadığını merak ettiğimiz Gülşen'den bir şeyler dinleniyorken, bir de baktık 1980'lerin sonunda 1990'ların başında doğmuş çocuklar apansız rest çekti. Benim gözümde gelecekle ilgili tek umut verici şey bu. Dediler ki "Biz internetin içinde doğduk, bilgisayar oyunlarıyla büyüdük, biz en babayiğidin bile beceremeyeceği bütün o tuşları bir çırpıda keşfedip o oyunları oynadık, bitirdik. O zaman biz niye ablamızın, ağabeyimizin, dayımızın, annemizin, babamızın müziğini dinleyelim ki! Biz bambaşka bir müzik istiyoruz." Nedir bu bambaşka müzik? Pop değil, rock, başka şeylerden söz eden, başka talepleri olan daha sert bir müzik ve bu sefer de rock talep edilir oldu. Duman'ın çıkışı böyle bir talebe denk geldi. Eğer bu talep bir yıl evvel başlasaydı, bir yıl evvel başka bir grup çıkacaktı. Belki o zaman Gül Kendine'yi yayınlamış Mor ve Ötesi patlayacaktı mesela, ama hayır, Mor ve Ötesi Gül Kendine'yle otuz binde kaldı. Duman milyona fırladı, çünkü bu müziğe talep başlamıştı. Biz artık böyle bir müzik dinlemek istiyorduk. Bu müzik talep ediliyor. Bu müziğin klipleri Power'da, Kral'da dönüyor. Çay bahçelerine gittiğimizde Mor ve Ötesi'nin şarkıları, Duman'ın şarkısı dönüyor. Baktık ki çok ilginç, çok hoş bir müzik, biz de sevmeye başladık. Zaten hep rock dinleyen kitleden söz etmiyorum, onlar zaten sevmişti; genel, pop dinleyen kitleden söz ediyorum. Bizim çocuklarımız bizi eğitir oldu, zaten o bilgisayar oyunları ve internetten dolayı böyle bir şey vardı. Şimdi onların istediği müziği dinler olduk ve de bu gerçekten gelecekle ilgili tek umut ışığı. Çünkü bu çocuklar eğer farklı bir tür müzik talep ettilerse daha farklı yaşamayı arzuluyorlar demektir. Gelecekle ilgili farklı talepleri var demektir ve bu da bu genç çocuklar yarın öbür gün yönetim kademesine geldiğinde belki de gelecekle ilgili çok daha iyi plan yapacaklar, gelecekle ilgili çok daha iyi düşünceleri olacak demektir, ama daha fazla değil; çünkü bu sistem, Amerika'nın merkezde olduğu bu yönetim biçimi, dünyanın bu idare ediliş biçimi ne yazık ki bugün Kuveyt'i, sonra Irak'ı, sonra İran ve Suriye'yi vurmak üzerine kurulu bir dünya düzeni ve daha fazla umutlu olmamızı engelliyor. Bir mucize olur, fantastik, dünya dışı güçler birdenbire ortaya çıkarsa o ayrı, ama önümüzdeki bir elli, yüz yıl içinde ne yazık ki Amerika'nın dünyayı idare etme öncülüğünü kimseye bırakabileceğini zannetmiyorum. Bu gençler ya da bugünkü kuşak hiç olmazsa o gün yaşadıklarımızı, bir de ertesi günü belki çok daha hoş, daha çekici bir hale getirebilirler. Hiç olmazsa ertesi günü net bir şekilde yaşayabileceğimizi görmek de az değil.

Bugün Özal iktidarlarından AKP iktidarlarına geldik ve AKP iktidarları, biliyorsunuz, ağırlıklı Özal çizgisi takip ediyorlar; siyaseten bambaşka hedefleri, düşünceleri var, ama ekonomik kıstasları Özal'ın devamı. Yine de başta AKP de olsa ya da tekrar ANAP gelse ya da daha imkânsızca Tansu Çiller de gelse sözünü ettiğimiz genç kitlenin talepleri değişecek gibi görünmüyor. Dolayısıyla bu iş böyle sürüp gidecek ve diyelim ki yarınımız belirsizken, önümüzdeki üç beş yıl içinde en azından bir tek günü kurtarabilir olacağız.

Müzik açısından ya da gündelik hayat açısından gelecek ne getiriyor? Ben rock fırtnasının daha daha yükselip tavana vuracağına eminim; bir noktadan sonra gerçekten Gülşen dinlemek herkese çok ayıp gelecek. Diyelim Funda Arar temiz pop yapıyor, dinleyelim; Burcu Güneş pırl pırl bir pop yapıyor, onu dinleyelim bunu dinleyelim, ama artık üç kuruş etmeyenleri dinlemeyelim. Böyle bir hareket de başladı; artık reddeder olduk. Genç kuşağın öncülüğünde biz reddetmeye başladıkça da, artık gündelik hayatımız biraz